

Πρόλογος στην Ελληνική Έκδοση

Η θεωρία του Bittlestone είναι θεμελιωδώς απλή, και ξεκινά, όπως εκείνες του Σλίμαν, προϋποθέτοντας σταθερά ότι ο Όμηρος έλεγε την αλήθεια. Έτσι, όταν ο Όμηρος λέει ότι από το νησιωτικό σύμπλεγμα που αποτελείται από την Ιθάκη, τη Σάμη, το Δουλίχιον και τη Ζάκυνθο «Η Ιθάκη ήταν χαμηλή και πιο απομακρυσμένη προς τη Δύση», πρέπει να την ψάξουμε «πιο μακριά στη δύση» και όχι (για παράδειγμα) να κοιτάζουμε βορειότερα προς τη Λευκάδα, όπως έκανε ο βοηθός του Σλίμαν Βίλχελμ Ντέρπελντ, ή να βασανίζουμε τα ελληνικά του Ομήρου προκειμένου να μας πουν κάτι διαφορετικό από την απλή σημασία τους.

Καθηγητής Peter Green, Πανεπιστήμιο της Άιοβα (New York Review of Books)

Τον Οκτώβριο του 2005 κυκλοφόρησε η αγγλική έκδοση του *Οδυσσέα Αλύμενου* από τον εκδοτικό οίκο Cambridge University Press και, τούτη τη στιγμή, είναι μεγάλη ευχαρίστηση για τον Τζέιμς Ντιγκλ, τον Τζον Άντερχιλ κι εμένα, που καλωσορίζουμε την ελληνική έκδοση από τον εκδοτικό οίκο Πολύτροπον της Αθήνας. Η μετάφραση αποτελεί ηράκλειο επίτευγμα του Ηλία Τουμασάτου, διευθυντή της Κοργιαλενείου Βιβλιοθήκης στο Αργοστόλι της Κεφαλονιάς. Κατά τη διάρκεια του έργου αυτού τον υποστήριξε σημαντικά μια διεθνής ομάδα «αναγνωστών» της μετάφρασης: Η Ιωάννα Σιταρίδου, ο Μανώλης Πάντος, ο Βάσιος Τσοκόπουλος, ο Γεώργιος Θεοδώρου (που μετάφρασε εξ ολοκλήρου το Παράρτημα 2), η Νέλλη Κωνσταντάκη-Χιόνη και ο Τάκης Πατρικαράκος. Σε όλους τους παραπάνω και επίσης στον Πέτρο Σταθάτο, τη Μαρία Χαραλάμπη και την Ελπίδα Χατζηκωνσταντή των εκδόσεων Πολύτροπον οφείλουμε εγκάρδιες ευχαριστίες και εκτίμηση.

Καθώς εξήγησα στο Παράρτημα 5 του βιβλίου, το δακτυλόγραφο της αγγλικής έκδοσης είχε παραδοθεί στο τέλος του 2004, αλλά οι τελευταίες σελίδες της αγγλικής έκδοσης ενημερώθηκαν με εξελίξεις της τελευταίας στιγμής την άνοιξη του 2005. Έκτοτε σημειώθηκε αξιόλογη περαιτέρω πρόοδος, ιδιαίτερα στη γεωλογική έρευνα που διευθύνει ο Τζον Άντερχιλ. Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής που έχουν προκύψει εν τω μεταξύ έχουν δημοσιευθεί στην ιστοσελίδα του προγράμματος (www.odysseus-unbound.org) για διευκόλυνση των Ελλήνων αναγνωστών παρουσιάζουμε μια σύνοψή τους στο Παράρτημα 6, που δημοσιεύεται για πρώτη φορά στην παρούσα ελληνική έκδοση.

Αυτή η επιστημονική εργασία κατέστη δυνατή χάρη στη συνεχή υποστήριξη του Προέδρου, του Γενικού Διευθυντή και των ανώτερων στελεχών του Ι.Γ.Μ.Ε. (του Ελληνικού Γεωλογικού Ινστιτούτου). Χωρίς τις διευκολύνσεις που μας παρείχαν το πρόγραμμα δεν θα ήταν δυνατόν να συνεχιστεί, και είμαστε ιδιαίτερα ευγνώμονες προς αυτούς. Το γεωλογικό τμήμα του προγράμματος ενισχύθηκε σε σπουδαίο βαθμό νορίτερα φέτος, μέσω μιας συμφωνίας χορηγίας με την Ολλανδική γεωεπιστημονική εταιρεία Fugro, και θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον Steve Thomson και όλους τους συνεργάτες του για την αφοσίωση, τη γενναιοδωρία και τον ενθουσιασμό τους.

Στην ίδια την Κεφαλονιά είχαμε την τύχη να λάβουμε υποστήριξη από τις αρμόδιες Αρχές: τον πρώην Δήμαρχο Παλικής Βασίλειο Ρουχωτά και την οικογένειά του· τη σημερινή Δήμαρχο Παλικής Νόπη Αλεξανδροπούλου· το Δήμαρχο Αργοστολίου Γεώργιο Τσιλιμιδό· και το Προϊστάμενος της ΛΕ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Ανδρέα Σωτηρίου. Όλοι τους σε καμιά περίπτωση δεν έδειξαν προκατάληψη απέναντι στα αποτελέσματα της επιστημονικής μας έρευνας, ωστόσο αναμένουν με εν-διαφέρον τα συμπεράσματα που θα προκύψουν από αυτήν.

Με το πλεονέκτημα όλων αυτών των μέσων, ελπίζουμε να λάβουμε σε μικρό χρονικό διάστημα μια στέρεη απάντηση στη γεωλογική υπόθεση που παρουσιάζεται στο βιβλίο αυτό. Αν η απάντηση αυτή επιβεβαιώσει τη θεωρία του «Διαύλου του Στράβωνα», τότε θα ήταν επιθυμητό το επίκεντρο της έρευνας να στραφεί στην αρχαιολογία, μια περιοχή του επιστητού στην οποία προς το παρόν η ομάδα του προγράμματος δεν διαθέτει εξειδικευμένα προσόντα. Αλλά όπως η δικιά μας παρούσα έρευνα μεταμορφώθηκε χάρη στην εξαιρετική κλασική αυθεντία του Τζέιμς Ντιγκλ και τα επιτεύγματα του Τζον Άντερχιλ στον τομέα της Γεωλογίας, με τον ίδιο τρόπο ελπίζουμε πως με τις αρχαιολογικές προκλήσεις που θα προκύψουν θα καταπιαστεί κάποιος οραματιστής αρχαιολόγος που θα προθυμοποιηθεί να συνεργαστεί μαζί μας, πιστεύοντας κι εκείνος στην (πιθανόν τολμηρή για έναν επαγγελματία του είδους) πεποίθηση ότι «Ο Όμηρος έλεγε την αλήθεια».

Καθώς γράφω αυτές τις γραμμές, οι εφημερίδες είναι γεμάτες με αναφορές στις τρομακτικές πυρκαγιές στην ηπειρωτική Ελλάδα και τις απώλειες σε ανθρώπινες ζωές που προκάλεσαν. Νωρίτερα αυτό το καλοκαίρι σημειώθηκαν μεγάλες πυρκαγιές και στην ίδια την Κεφαλονιά. Αυτά τα συνταρακτικά γεγονότα μας υπενθυμίζουν ότι, παρά την επιστημονική πρόοδο, το ανθρώπινο είδος παραμένει ιδιαίτερα ευάλωτο στις δυνάμεις της φύσης. Στην περίπτωση της Κεφαλονιάς, ο διαρκώς επαναλαμβανόμενος κίνδυνος προέρχεται από τους σεισμούς, και ιδιαίτερα από εκείνους τους πολύ ισχυρούς σεισμούς που μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα μια ολόκληρη βουνοπλαγιά να αποκολληθεί στο σύνολό της και να κατακρημνιστεί στην υποκείμενη κοιλάδα, γεγονός το οποίο οι γεωλόγοι ονομάζουν «sturzstrom» (χιονοστιβάδα κορημάτων). Ο τελευταίος τέτοιος σεισμός ήταν στις 12 Αυγούστου 1953· γράφοντας γι' αυτόν στις 14 Αυγούστου 1953, η εφημερίδα του Λονδίνου *Daily Express* δημοσίευε τα παρακάτω λόγια ενός Κεφαλονίτη ραδιοτηλεγραφήτη: «Απόψε είδα ένα βουνό να κατρακυλά και να πέφτει στη θάλασσα»· οι αποδείξεις για τόσο μεγάλες κατολισθήσεις εξακολουθούν να είναι ιδιαίτερα ευδιάκριτες σήμερα. Αν παγιδευτεί κανείς στην πορεία μιας τέτοιας sturzstrom είναι σχεδόν αδύνατο να επιζήσει.

Μολονότι προς το παρόν η χρονική στιγμή που θα συμβούν μεγάλοι σεισμοί δεν μπορεί να προβλεφθεί με αξιοπιστία, γνωρίζουμε από τις ιστορικές πηγές των τελευταίων 500 χρόνων ότι τέτοια γεγονότα συμβαίνουν στην Κεφαλονιά κατά μέσο όρο κάθε 50 χρόνια. Σημαίνει αυτό επομένως ότι έχει περάσει η προθεσμία, και αναμένεται άλλη μια σεισμική καταστροφή του νησιού; Αυτό εξαρτάται από το κατά πόσον το τεκτονικό ρολόι που αντιστοιχεί στην ένταση ανάμεσα στις τεκτονικές πλάκες ενεργοποιήθηκε ξανά από τους μεγάλους σεισμούς του 1983 και του 2003 που σημειώθηκαν στη θάλασσα, και εμείς δεν γνωρίζουμε την απάντηση στο ερώτημα αυτό. Επομένως, όταν στο Κεφάλαιο 1 έγραφα: «Στατιστικά, ο επόμενος μεγάλος σεισμός στην Κεφαλονιά αναμένεται να συμβεί περί το 2048· ωστόσο, είναι δυνατό να έχουμε μεγάλη ποικιλία σε τέτοιου είδους προγνώσεις», είναι σημαντικό να δώσω έμφαση σε αυτές τις χρονικές κατηγοριοποιήσεις. Το έτος 2048 προέκυψε απλά ως αριθμητική εκτίμηση βασισμένη στην προβολή των δεδομένων που έχουν επισημανθεί στην Εικόνα 11.5, και τέτοιοι υπολογισμοί δεν λαμβάνουν υπόψη τη σποραδική αφύπνιση αυτών των τιτάνιων δυνάμεων που βρίσκονται κάτω από τα πόδια μας. Ο Ποσειδώνας λαγοκοιμάται στα Ιόνια νησιά και ο επόμενος μεγάλος σεισμός στην Κεφαλονιά μπορεί να συμβεί ανά πάσα στιγμή. Όταν συμβεί, η ζωή καθενός εξαρτάται από το αν θα βρίσκεται αρκετά μακριά από την κατακρήμνιση κάποιας βουνοπλαγιάς.

Τέλος θα ήθελα να προσθέσω ένα σχόλιο για το νησί ανατολικά της Κεφαλονιάς που ονομάζεται σήμερα Ιθάκη, επειδή αν κατορθώσουμε να αποδείξουμε ότι ο Δίαυλος του

Στράβωνα υπήρχε εδώ και πάνω από 3.000 χρόνια και χώριζε τη δυτική χερσόνησο της Παλικής από την υπόλοιπη Κεφαλονιά, τότε μικρή αμφιβολία θα υπάρχει ότι η Παλική ήταν η Ιθάκη του Ομήρου και η σημερινή Ιθάκη ήταν το Δουλίχιον του Ομήρου. Νωρίτερα φέτος, από το περιοδικό *Iris* μου υποβλήθηκε η ακόλουθη ερώτηση: «Ποιες μπορεί να είναι οι πιθανές επιπτώσεις μιας τέτοιας ανακάλυψης για το σημερινό νησί της Ιθάκης;» Η απάντησή μου ήταν η ακόλουθη:

Για χιλιάδες χρόνια οι άνθρωποι αναζητούσαν το χαμένο νησί του Ομήρου, το Δουλίχιον. Φαίνεται τώρα πως μπορεί να το έχουμε βρει – βρισκόταν μπροστά στα μάτια μας όλον αυτό τον καιρό. Στα ομηρικά έπη το Δουλίχιον ήταν πιο σημαντικό από το νησί του Οδυσσέα. Έστειλε πολύ περισσότερα πλοία στην Τροία και ήταν η πατρίδα πολλών από τους μνηστήρες της Πηνελόπης.

Η Ιθάκη είναι ένα εκθαμβωτικά όμορφο νησί, και δίκαια καμαρώνει για το ανάγλυφο και την κληρονομιά του. Θα χρειαστεί χρόνος προκειμένου μια κληρονομιά 3.000 χρόνων να επανεκτιμηθεί, και αυτή δεν θα είναι εύκολη περίοδος για τους κατοίκους του νησιού. Αλλά οι Έλληνες ως έθνος, και ιδίως εκείνοι που ζουν στα Ιόνια Νησιά, είναι πάρα πολύ έξυπνοι για να αφήσουν την παράδοση να σταθεί εμπόδιο στην κοινή λογική.

Kingston-upon-Thames, Αύγουστος 2007